

Erica Jong: Elä ja uneksi

LIISA RINNE (13.4.2016)

Erica Jongin romaani *Elä ja uneksi* on kummallinen sekoitus viihteellistä tarinankerrontaa ja seitsemänkymmentäluvun feminististä julistusta. Romaanin minäkertoja on kuusikymppinen näyttelijä Vanessa Wonderman. Iäkkäämpi aviomies ei kykene tyydyttämään Vanessan seksuaalisia tarpeita ja tämä hakeutuu zippless.comin, netissä toimivan seksipalvelun asiakkaaksi. Tarina lähtee liikkeelle Vanessan fantasioiden ja elämän realiteettien kohtaamisesta. Matkan varrella se laajenee päähenkilön analyysiksi elämästä ja kuolemasta. Erica Jongin esikoisromaani *Lennä, uneksi* ilmestyi 1970-luvulla ja nousi maailmanmaineeseen puhumalla nuoren naisen seksuaalisuudesta. Tähän aiempaan teokseen viittaa myös tuoreen romaanin nimi *Elä ja uneksi* sekä romaanissa esiintyvä Isadora Wing, Vanessan ystävä ja mentori.

Elä ja uneksi on sidottu vahvasti newyorkilaisuuteen. On hienostodelejä, espressobaareja, pakolliset terapeutit ja anonyymit alkoholistit, ja on ammattikunta nimeltä koiranulkoiluttajat. Esillepano tuo mieleen ikääntyvien naisten *Sex and the Cityn*, vain keveys puuttuu.

Romaani jakautuu neljään osaan vuodenaikojen mukaan aalkaen syksystä ja päättyen kesään. Kunkin osan sisällä luvuilla on oma mottoina toimiva sitaatti. Vähempikin riittäisi. Runsaus, kaiken mahduttaminen yhteen romaaniin tuntuu liialliselta.

Kerronnallisesti ratkaisu sinne tänne poukkoilevasta kertojasta on toki perusteltu, minämuotoisella kertojalla kun on ajatuksenvapaus. Hänellä on lupa sortua halpaan kyökkipsykologiaan. Lukijalle tämä kuitenkin asettaa haasteen. Olkoonkin että kieli on sujuvaa ja tarina jouhevasti etenevä, ovat toiset päähenkilön ajatuksista niin ärsyttäviä ja latteita, että tekee mieli jättää romaani

sikseen. Onneksi mukaan mahtuu muutama kiinnostavakin havainto johon tarttua.

"Kateus tuhosi naisten maailman. Olivathan miehetkin kateellisia, mutta he tiesivät joutuvansa tappamaan toisiaan kunnes keksisivät kelvollisen nokkimisjärjestyksen. Sitten he asettuivat olemaan sovitulla – tai vihityllä – paikoillaan ainakin siihen asti kun alfauros alkoi heikentyä. Me naiset emme osanneet tehdä samoin. Me teeskentelimme ettemme usko hierarkioihin, että kaikki ovat sisaria keskenään – kunnes helvetti repesi. Systeemi on tasapainon kannalta erittäin surkea. Parempi että haudotaan tiettyyn kastiin ja jäädään siihen. Kyllä, minusta oli tulossa kammottavan pessimistinen. Kuka sanoikaan: "Se, joka ei ole ihmisvihaaja nelikymppisenä, ei ole koskaan rakastanut ihmiskuntaa"? Minä se olin – sekopäisenä, epätoivoisena, masentuneena."

Kuka on naisen pahin vihollinen – toinen nainen vai hän itse? Tavattuuan nuoremman kollegan Vanessa jää pohtimaan naisten välistä kateutta ja sitä mitä tapahtuu jos naiset unohtavat että heillä on vapaus valita tuleeko heistä äitejä vai ei.

Jongin esikoisteosta luettiin aikanaan feministisenä. Sen tapaa käsitellä naisen halua ja oikeutta omaan kehoon pidettiin radikaalina ja siitä tuli hitti ympäri maailmaa. Tähän pyrkinee myös *Elä ja uneksi*, nyt käsittelemällä samaa tematiikkaa ikääntyvän naisen kautta. Jotain on kuitenkin tapahtunut. Enää naisen seksuaalifantasioiden kuvaaminen ei tee teoksesta feminististä tai edes rohkeaa.

Toisaalta äitiys ja siihen liittyvä problematiikka ovat myös feministisen debatin keskeisiä kysymyksiä. Äitien ja tyttärien suhteita eritellessä romaani onnistuu tavoittamaan hahtuja niistä ristiriidoista, joiden kanssa naiset edelleenkin painiskelevat. Tasapainoa uran, perheen ja oman itsen välille kun ei vain tunnu löytyvän.

Lisääntymisen toisessa päässä on elämän vääjämätön loppu, kuolema. Romaanin koskettavimmat ja hauskimmat hetket ovat kun Vanessa käy katsomassa kuolevia vanhempiaan. Kuin uhalla yli yhdeksänkymppiset isä ja äiti pysyvät elämän syrjässä kiinni ja vaivaavat olemassaolollaan aikuisia tyttäriä.

"Veronica!", hän huutaa. "Pitää mennä vessaan." Ja Veronica tulee viemään hänet. Kun isä tulee takaisin, hän vaipuu takaisin, hän vaikuttaa uupuneelta ja käretyy taas sikiöasentoon.

"Nukkuuko hän koko päivän?" minä kysyn myöhemmin Veronicalta. Hän ottaa tämän loukkauksena ammattitaitoaan kohtaan.

"Selitin jo aikaisemmin ja selitän nyt taas. Hän ei halua herätä, koska on

masentunut, eikä hän halua nukkua, koska pelkää että kuolee nukkuessaan. Eli aina kun hän tuntee vajoavansa, hän luulee että hänen täytyy mennä vessaan. Se tapahtuu viitisenkymmentä kertaa päivässä. Missään ei ole hyvä. Kerroin tämän sisarillesikin. Miksi te koko ajan kyselette?"

"Koska me rakastamme häntä", minä sanon.

"Tiedän että rakastatte", Veronica sanoo. "Joten antakaa hänen olla."

"Mutta me yritämme auttaa häntä."

"Miten aiotte auttaa häntä kuolemaan?"

Miten tosiaan? Jos voisin antaa hänelle viimeisen kivuttoman myrkkyyutteen, antaisin. Vai antaisinko? Kun isoisäni pyysi unilääkettä

yhdeksänkymmentäyhdeksänvuotiaana, minulla ei ollut sisua hankkia niitä. Olen katunut raukkamaisuuttani tähän päivään asti."

Miksi on niin kiusallista etteivät vanhemmat suostu kuolemaan? Mikä elämässä roikkumisesta tekee tänne jäävien kannalta niin alentavaa?

Kahden ääripään, syntymän ja kuoleman, väliin jää pitkä ja kivulias vaihe, ikääntyminen, kiitos modernin lääketieteen. Tätä vaihetta Jong pyörittelee, törkkii ja tutkailee Vanessan kerjässä elämäänsä eteenpäin ja taaksepäin. Läpi vilahtavat niin lukuisat rakastajat, aviomiehet kuin roolityötkin. Liikkeen myötä ilo sekoittuu suruun ja himon rinnalle asettuu rakkaus.

Erica Jong, *Elä ja uneksi*, 2016, S&S, s. 310, suom. Jaana Kapari-Jatta

Liisa Rinne on kirjailija Tampereelta, hän on valmistunut kirjoittamisen tutkimuksen maisteriksi Jyväskylän yliopistosta.